

GRŪDŲ IR JŲ PRODUKTŲ KAINŲ TENDENCIJOS LIETUVOJE 2008–2011 METAIS PRICE TRENDS OF GRAIN AND GRAIN PRODUCTS IN LITHUANIA IN 2008–2011

Vidmantas BRADŪNAS

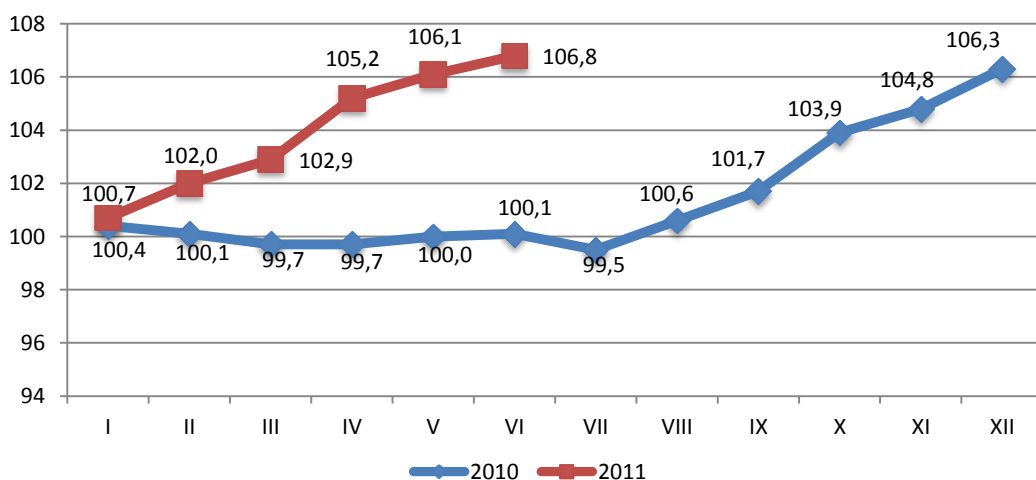
LAEI Produktų rinkotyros skyriaus vyresnysis mokslo darbuotojas, vidmantas@laei.lt

Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų pokyčiai rodo, kad vidutinė jų kaina iki 2009 metų rugpjūčio mėnesio buvo didesnė nei 2008 metais, o vėliau pradėjo mažėti (1 lentelė). 2010 metų I pusmetį duonos ir grūdų produktų vidutinė kaina taip pat mažėjo ir buvo nuo 1,3 iki 3,4 proc. mažesnė už 2009 metų atitinkamo mėnesio kainą. Nuo 2010-ųjų liepos ji pradėjo kilti ir gruodžio mėnesį buvo 6,3 proc. aukštesnė nei 2009-ųjų gruodį. 2011 metais minėta kaina taip pat augo. 2011 metų birželio mėnesį ji buvo 13,4 proc. didesnė nei 2010-ųjų birželį.

1 lentelė / Table 1

Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų pokyčiai 2009–2011 metais, proc. [5]
(kainų pokytis lygintas su atitinkamu praėjusių metų mėnesiu)
Changes in retail prices of bread and grain products in 2009–2011, per cent
(change in prices compared to corresponding month of last year)

Metai/Year	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2009	15,2	12,9	9,7	7,0	4,6	2,8	1,4	-0,3	0,0	-0,5	-1,1	-1,9
2010	-2,2	-2,7	-3,4	-3,2	-2,4	-1,5	-1,3	0,1	0,7	2,6	3,7	6,3
2011	6,6	8,2	9,6	12,0	12,8	13,4						

1 pav. Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų tendencijos 2010–2011 metais, proc.
(100 proc. = 2010 m. gruodžio mėn.) [5]

Figure 1. Retail price trends of bread and grain products in 2010–2011, per cent
(100 per cent = January of 2010)

Duonos ir grūdų produktų mažmeninių kainų tendencija 2010–2011 metais pateikta 1 pav. 2010 metais vidutinė duonos ir grūdų produktų kaina iki liepos mėnesio mažėjo, o vėliau pradėjo kilti. Nuo liepos iki gruodžio ji išaugo 6,8 proc. punkto. 2011 metais minėta kaina taip pat kyla – nuo metų pradžios, palyginti su 2010-ųjų gruodžiu, ji padidėjo 6,8 proc. punkto.

Grūdų ir rapsų sėklų supirkimas. Per 2011 metų I pusmetį Lietuvoje supirkta 282,0 tūkst. t javų grūdų, arba 43,7 proc. mažiau nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį (2 lentelė). Daugiausia per minėtą laikotarpį sumažėjo maistinių miežių, avižų, kvietrugių ir rugių supirkimas, o daugiau supirkta tik pašarinių kviečių ir ankštinių augalų grūdų. Rapsų sėklų irgi supirkta 21,5 proc. (1,7 tūkst. t) mažiau. Javų grūdų supirkimas sumažėjo dėl mažesnių atsargų pas augintojus, kadangi 2010 metais gautas 1039,0 tūkst. t menkesnis javų grūdų derlius nei 2009-aisiais.

2 lentelė / Table 2

Grūdų ir rapsų sėklų supirkimas 2008–2011 metų I pusmetį, tūkst. t [7;2]
Purchase of grains and rapeseed in the 1st half of 2008–2011, thou. t

Grūdai ir rapsų sėklos <i>Grains and rapeseed</i>	2008	2009	2010	2011*	Pokytis <i>Change, %</i>
Visi javų grūdai <i>Cereals, total</i>	400,1	707,1	500,5	282,0	-29,5
<i>iš jų / of which</i>					
kviečiai / <i>wheat</i>	278,4	492,7	324,1	212,6	-23,6
I klasės maistiniai <i>food wheat, class I</i>	66,8	64,6	208,8	122,8	83,8
II klasės maistiniai <i>food wheat, class II</i>	142,0	263,5	68,8	29,8	-79,0
pašariniai / <i>Feed wheat</i>	69,6	164,6	46,5	60,0	-13,8
rugiai / <i>rye</i>	11,7	32,7	22,5	4,4	-62,4
I klasės maistiniai <i>food rye, class I</i>	1,9	23,2	6,9	2,1	10,5
miežiai / <i>barley</i>	97,0	132,8	135,4	61,7	-36,4
maistiniai / <i>food barley</i>	7,4	10,0	12,3	1,4	-81,1
salykliniai / <i>malt barley</i>	23,8	14,5	28,0	10,1	-57,6
pašariniai / <i>Feed barley</i>	65,8	108,3	95,1	50,2	-23,7
avižos / <i>oat</i>	3,4	3,5	4,7	0,7	-79,4
grikiiai / <i>buckwheat</i>	0,8	0,4	0,2	0,1	-87,5
kvietrugiai / <i>triticale</i>	7,4	43,9	13,1	2,4	-67,6
kukurūzai / <i>maišė</i>	1,1	1,1	0,5	0,1	-90,9
Ankštinių augalų grūdai <i>Dried pulses grain</i>	2,2	1,4	1,8	2,1	-4,5
Rapsų sėklos** <i>Rapeseed**</i>	2,1	6,0	7,9	6,2	3 k.

* LAEI skaičiavimai.

** ŽŪMPRIS.

Per 2011 metų I pusmetį, palyginti su 2008 metų tuo pačiu laikotarpiu, javų grūdų supirkta 29,5 proc. (118,1 tūkst. t), o ankštinių augalų grūdų – 4,5 proc. (0,1 tūkst. t) mažiau. Per minėtą laikotarpį daugiausia sumažėjo kukurūzų, grikių, maistinių miežių ir II klasės maistinių kviečių supirkimas. Žymiai daugiau supirkta I klasės maistinių kviečių ir I klasės maistinių rugių bei rapsų sėklų. Iš supirktų grūdų analizės pagal asortimentą darytina prielaida, kad kai kurių grūdų kokybiniai parametrai pagerėjo. Pavyzdžiui, 2008 metų I pusmetį I klasės maistiniai kviečiai iš bendro supirktų kviečių kiekio sudarė tik 24,0 proc., o 2011-aisiais per tą patį laikotarpį – 57,8 proc., t. y. 2,4 karto daugiau.

Grūdų produktų gamyba ir vartojimas. Per 2011 metų I pusmetį, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, grūdų produktų, išskyrus kvietinius miltus bei konditerijos ir pyrago gaminius, gamyba mažėjo (3 lentelė).

3 lentelė / Table 3

Grūdų produktų gamyba 2008–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t [5]
Production of grain products in January-June of 2008–2011, thou. t

Grūdų produktai <i>Grain products</i>	2008	2009	2010	2011	Pokytis <i>Change, %</i>
Kvietiniai miltai / <i>Wheat flour</i>	126,2	113,6	116,0	146,8	16,3
Ruginiai miltai / <i>Rye flour</i>	10,0	9,8	14,4	13,7	37,0
Javų kruopos / <i>Cereal groats</i>	11,7	11,3	10,2	5,9	-49,6
Šviežia duona / <i>Fresh bread</i>	70,9	66,9	66,4	63,0	-11,1
iš to kiekio / <i>of the quantity</i>					
ruginė duona / <i>rye bread</i>	30,4	29,9	30,0	29,5	-3,0
kita duona (balta ir batonai) <i>other bread</i>	40,5	37,0	36,4	33,5	-17,3
Konditerijos ir pyrago gaminiai <i>Pastry and confectionery</i>	13,3	11,9	11,4	11,4	-14,3

Grūdų perdirbimo įmonės daugiausia sumažino javų kruopų gamybą. Konditerijos ir pyrago gaminių buvo pagaminta tiek pat, o duonos gamyba sumažėjo: baltos duonos ir batonų – 8,0 proc., ruginės duonos – 1,7 proc. Kvietinių miltų gamyba išaugo 26,6 proc. (30,8 tūkst. t). Per analizuojamą laikotarpį kvietinių ir ruginių miltų gamyba augo, o likusiųjų grūdų produktų – mažėjo. 2011 metų I pusmetį, palyginti su 2008-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, daugiausia sumažėjo javų kruopų gamyba. Kadangi tik menka dalis grūdų produktų eksportuojama, juntamą įtaką jų gamybai padarė mažėjantis vartojimas šalyje.

2011 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su 2010 metų tuo pačiu laikotarpiu, kvietinių ir ruginių miltų bei konditerijos ir pyrago gaminių pardavimas vidaus rinkoje šiek tiek padidėjo, o žymiai sumažėjo javų kruopų ir nežymiai – duonos (4 lentelė).

Tačiau 2008–2011 metų laikotarpiu visų grūdų produktų, išskyrus ruginius miltus, pardavimas vidaus rinkoje sumažėjo. 2011 metų I pusmetį, palyginti su 2008-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, didžiausia mažėjimo tendencija – javų kruopų, kvietinių miltų bei konditerijos ir pyrago gaminių. Vidaus vartojimo mažėjimą didele dalimi lėmė kylančios grūdų produktų kainos, mažėjanti vartotojų perkamoji galia ir kintantys jų vartojimo įpročiai, kai įprasti maisto produktai keičiami pigesniais.

Reikšmingų pokyčių įvyko grūdų užsienio prekyboje per 2011-ųjų metų I pusmetį, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (5 lentelė).

4 lentelė / Table 4

Grūdų produktų pardavimas vidaus rinkoje
2008–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t [5]
Sale of grain products on the domestic market in January-June of 2008–2011, thou. t

Grūdų produktai <i>Grain products</i>	2008	2009	2010	2011	Pokytis <i>Change, %</i>
Kvietiniai miltai / <i>Wheat flour</i>	66,6	56,6	49,8	57,2	-14,1
Ruginiai miltai / <i>Rye flour</i>	8,5	8,6	14,1	14,2	67,1
Javų kruopos / <i>Cereal groats</i>	7,6	7,4	7,4	4,5	-40,8
Šviežia duona / <i>Fresh bread</i>	66,4	61,7	62,1	59,8	-9,9
iš to kiekio / <i>of the quantity</i>					
ruginė duona / <i>rye bread</i>	29,3	27,9	28,3	27,9	-4,8
kita duona (balta ir batonai) <i>other bread</i>	37,1	33,8	33,8	31,9	-14,0
Konditerijos ir pyrago gaminiai <i>Pastry and confectionery</i>	12,8	11,4	10,8	11,0	-14,1

5 lentelė / Table 5

Javų grūdų užsienio prekyba 2010–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, tūkst. t [9]
Foreign trade in grains in January-June of 2010 and 2011, thou. t

Javų grūdai <i>Cereal grains</i>	Eksportas / <i>Export</i>			Importas / <i>Import</i>		
	2010	2011	pokytis <i>change, %</i>	2010	2011	pokytis <i>change, %</i>
Iš viso / <i>total</i>	648,0	368,9	56,9	59,8	133,3	2,2 k.
iš jų / <i>of which</i>						
kviečiai / <i>wheat</i>	569,6	297,0	52,1	20,1	13,8	68,7
miežiai / <i>barley</i>	40,6	53,9	132,8	5,2	32,6	6,3 k.
rugiai / <i>rye</i>	13,6	1,8	13,2	11,6	6,3	54,3
kukurūzai / <i>maize</i>	3,4	9,7	2,9 k.	14,0	73,8	5,3 k.

Statistikos departamento duomenimis, per 2011 metų sausio–birželio mėnesius, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, javų grūdų eksportas 43,1 proc. sumažėjo, o importas 2,2 karto padidėjo.

Iš 6 lentelėje pateiktos informacijos galima daryti prielaidą, kad grūdų užsienio prekybos sąlygos per minėtą laikotarpį eksportuotojams buvo gana palankios – javų grūdus 2011-ųjų metų I pusmetį pavyko parduoti 78,7 proc. brangiau nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį. Javų grūdų importo kainos tuo laikotarpiu augo ne taip sparčiai, tai iš dalies galėjo lemti ir mažesnis importuojamų sėklinių javų grūdų kiekis, nes vis didesnę jų dalį augintojai pasiruošia patys.

6 lentelė / Table 6

Eksportuotų ir importuotų javų grūdų vidutinės kainos
2010 ir 2011 metų sausio–birželio mėnesiais, Lt/t [9]
Average prices of exported and imported cereal grains in January-June of 2010 and 2011, Lt/t

Javų grūdai Cereal grains	Eksporto kainos / Export price			Importo kainos / Import price		
	2010	2011	pokytis change, %	2010	2011	pokytis change, %
Iš viso / Total	479	856	78,7	738	882	19,5
iš jų / of which						
kviečiai / wheat	484	864	78,5	487	920	88,9
miežiai / barley	346	664	91,9	386	682	76,7
rugiai / rye	379	920	2,4 k.	335	691	2,1 k.
kukurūzai / maize	890	946	6,3	1004	862	-13,9

Supirkimo kainos. Mažėjančios grūdų kainos pasaulio ir ES šalių rinkose nulėmė ir sumažėjusį jų kainų lygį Lietuvos rinkoje (7 lentelė). 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, javų grūdų metinė supirkimo kaina nukrito 35,5 proc., dar labiau nukrito avižų – 54,3 proc., maistinių rugių – 48,6 proc. ir maistinių miežių – 42,6 proc. Grūdų supirkimo kainos pradėjo didėti baigiantis 2010 metų I pusmečiui ir didėjo iki metų pabaigos. Vidutinės javų grūdų supirkimo kainos 2010 metais, palyginti su 2009 metais, pakilo 44,5 proc., labiausiai grikių, kvietrugių, maistinių miežių ir maistinių rugių.

7 lentelė / Table 7

Vidutinė supirkimo kaina 2007–2010 metais, Lt/t [7]
Average purchase price in 2007–2010, Lt/t

Grūdai ir rapsų sėklos Grains and rapeseed	2007	2008	2009	2010*	Pokytis Change, %
Visi javų grūdai / Cereals, total	625	561	362	523	-16,3
iš jų / of which					
kviečiai / wheat	638	595	396	552	-13,5
I klasės maistiniai food wheat, class I	657	675	415	578	-12,0
II klasės maistiniai food wheat, class II	691	622	411	564	-18,4
pašariniai / Feed wheat	567	501	371	511	-9,9
rugiai / rye	527	480	248	386	-26,8
I klasės maistiniai food rye, class I	577	496	255	404	-30,0
miežiai / barley	637	518	317	450	-29,4
maistiniai / food barley	643	519	298	437	-32,0
salykliniai / malt barley	793	659	394	509	-35,8
pašariniai / Feed barley	600	508	305	436	-27,3
avižos / oat	511	446	204	300	-41,3
grikliai / buckwheat	914	663	564	1648	80,3
kvietrugiai / triticale	536	440	269	461	-14,0

Grūdai ir rapsų sėklos <i>Grains and rapeseed</i>	2007	2008	2009	2010*	Pokytis Change, %
kukurūzai / <i>maize</i>	749	708	438	579	-22,7
Ankštinių augalų grūdai <i>dried pulses grain</i>	529	612	428	608	14,9
Rapsų sėklos** / <i>Rapeseed**</i>	952	1269	836	1104	16,0

* LAEI skaičiavimai.

**ŽŪMPRIS.

Nors 2010 metais grūdų supirkimo kainos žymiai išaugo, vis dar nepasiektas 2007-ųjų metų supirkimo kainų lygis, išskyrus grikius, ankštinių augalų grūdus ir rapsų sėklas. Tačiau nuo 2011 metų pradžios grūdų supirkimo kainos dar didėjo.

2011 metų I pusmetį, palyginti su 2010-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, javų grūdai pabrango 99,0 proc., ankštinių augalų grūdai – 81,2 proc., rapsai – 67,6 proc. (8 lentelė). Daugiausia minimumu laikotarpiu brango avižos, griekiai, rugiai, kvietrugiai ir I klasės maistiniai kviečiai. Nors pastaraisiais metais kainos augo, dar ne visų grūdų rūšių 2011 metų I pusmečio vidutinės supirkimo kainos pasiekė 2008-ųjų metų atitinkamo laikotarpio vidutinės kainas. Lėčiausiai didėjo visų rūšių miežių, o sparčiausiai – grikių, rapsų sėklų, kvietrugių, ankštinių augalų grūdų ir maistinių rugių supirkimo kainos.

8 lentelė / Table 8

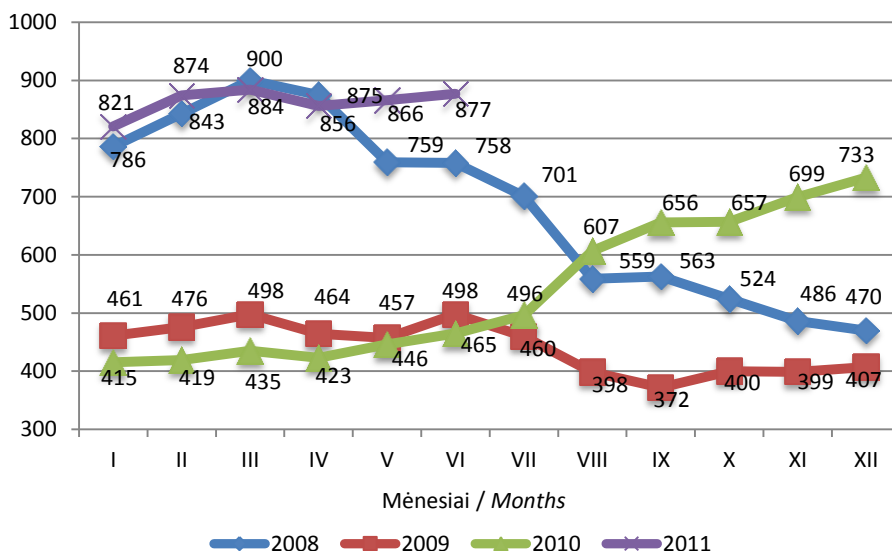
Vidutinė supirkimo kaina 2008–2011 metų sausio–birželio mėnesiais, Lt/t [7;2]
Average purchase price in January-June of 2008-2011, Lt/t

Grūdai ir rapsų sėklos <i>Grains and rapeseed</i>	2008	2009	2010	2011*	Pokytis Change, %
Visi javų grūdai / <i>Cereals, total</i>	805	423	398	792	-1,6
<i>iš jų / of which</i>					
kviečiai / <i>wheat</i>	834	451	423	833	-0,1
I klasės maistiniai <i>food wheat, class I</i>	847	495	428	864	2,0
II klasės maistiniai <i>food wheat, class II</i>	857	463	426	827	-3,5
pašariniai / <i>Feed wheat</i>	761	422	395	775	1,8
rugiai / <i>rye</i>	653	317	302	737	12,9
I klasės maistiniai <i>food rye, class I</i>	658	318	293	749	13,8
miežiai / <i>barley</i>	762	375	368	657	-13,8
maistiniai / <i>food barley</i>	719	300	334	612	-14,9
salykliniai / <i>malt barley</i>	881	513	422	682	-22,6
pašariniai / <i>Feed barley</i>	685	363	357	650	-5,1
avižos / <i>oat</i>	579	278	220	619	6,9
griekiai / <i>buckwheat</i>	908	513	772	1974	2,2 k.
kvietrugiai / <i>triticale</i>	633	348	331	743	17,4
kukurūzai / <i>maize</i>	787	410	527	753	-4,3
Ankštinių augalų grūdai <i>dried pulses grain</i>	762	481	485	879	15,4
Rapsų sėklos** / <i>Rapeseed**</i>	1260	924	958	1606	27,5

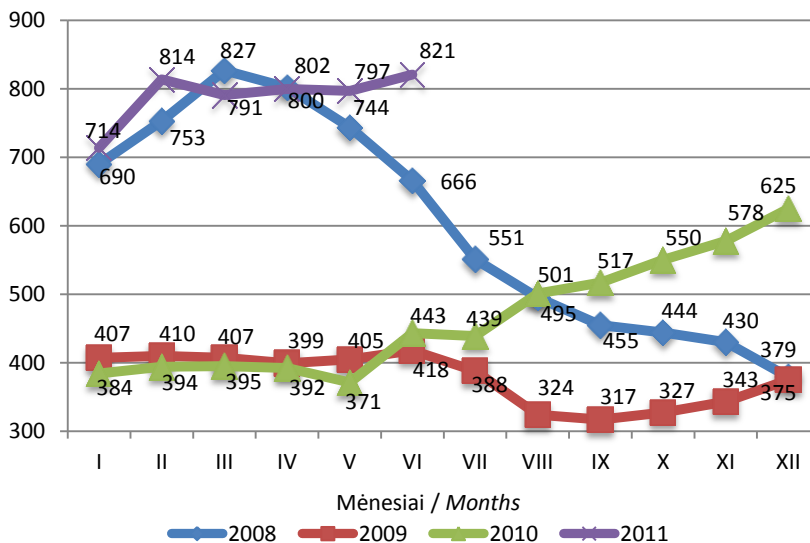
* LAEI skaičiavimai.

**ŽŪMPRIS.

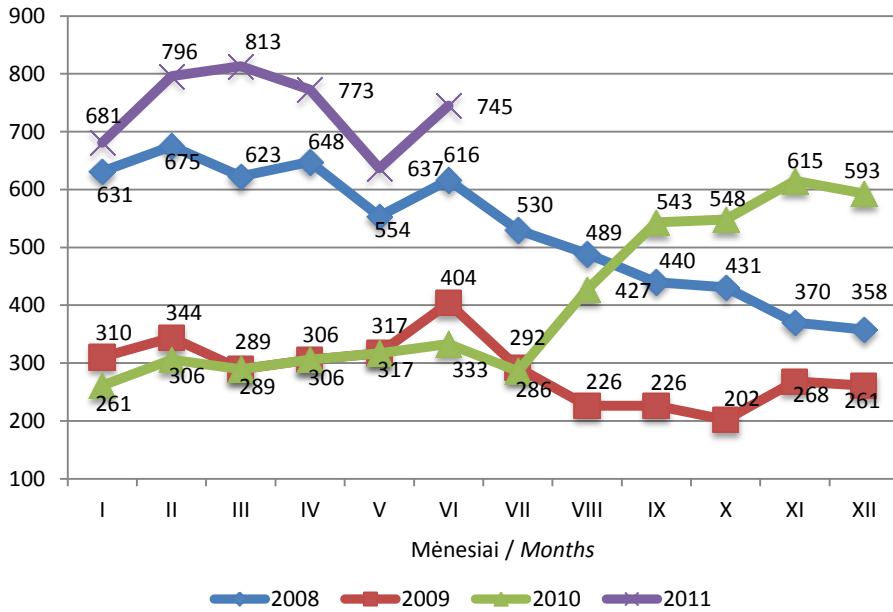
2011 metų birželį vidutinė maistinių kviečių supirkimo kaina, palyginti su 2010-ųjų birželiu, buvo 88,6 proc. (2 pav.), pašarinių kviečių – 85,3 proc. (3 pav.), maistinių rugių – 2,2 karto (4 pav.), pašarinių miežių – 86,9 proc. (5 pav.), rapsų – 53,7 proc. (6 pav.) didesnė. Per 2011 metų I pusmetį grūdai pabrango: maistiniai kviečiai – 6,8 proc., pašariniai kviečiai – 15,0 proc., pašariniai miežiai – 15,8 proc., maistiniai rugiai – 9,4 proc. ir rapsai – 4,8 proc.

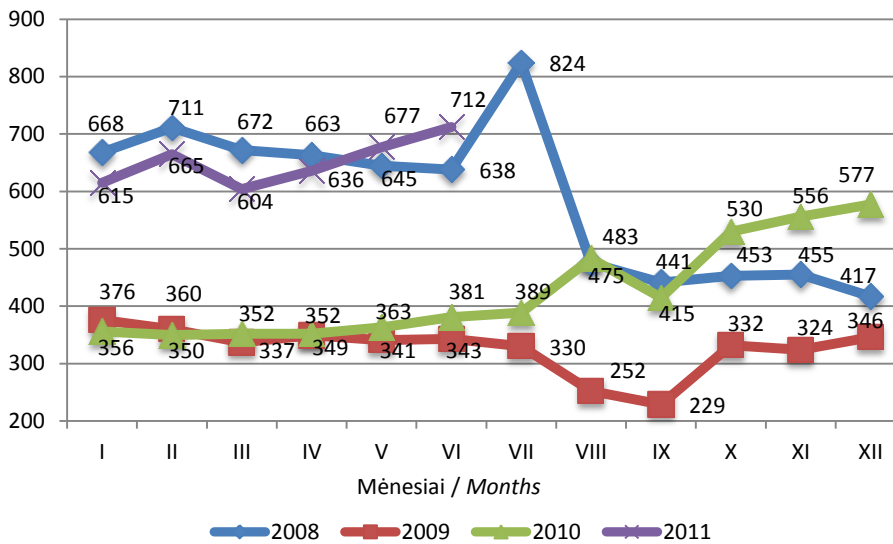
2 pav. Maistinių kviečių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [8]
 Figure 2. Food wheat purchase price in 2008–2011, Lt/t

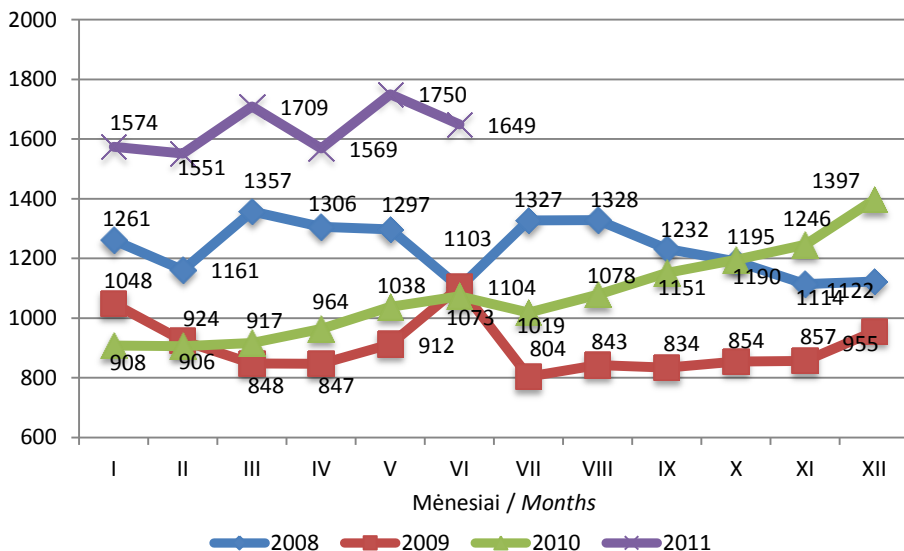
3 pav. Pašarinių kviečių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [8]
 Figure 3. Feed wheat purchase price in 2008–2011, Lt/t

4 pav. Maistinių rugių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [7;2]
Figure 4. Food rye purchase price in 2008–2011, Lt/t

5 pav. Pašarinių miežių supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [7;2]
Figure 5. Feed barley purchase price in 2008–2011, Lt/t

6 pav. Vidutinė rapsų supirkimo kaina 2008–2011 metais, Lt/t [2]
Figure 6. Average purchase price of rapeseed in 2008–2011, Lt/t

ŽŪMPRIS duomenimis, ES valstybėse 2010–2011 metų 14-ą ir 25-ą savaites grūdų ir rapsų supirkimo kainų kitimo tendencijos buvo labai panašios, tačiau 2011 metų 25-ą savaitę, palyginti su 2010-ųjų ta pačia savaitę, padidėjo skirtingai (9 lentelė). 2011 metų birželio pabaigoje už maistinius kviečius Vokietijoje, Estijoje, Vengrijoje ir Latvijoje buvo mokama atitinkamai 2,4–18,8 proc. mažiau, o kitose valstybėse jie buvo 0,6–14,9 proc. brangesni nei Lietuvoje. Už pašarinius kviečius daugiau nei Lietuvoje buvo mokama Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, o likusiose minėtose valstybėse jie buvo 4,3–18,4 proc. pigesni. Maistiniai rugiai Lietuvoje buvo 5,0 proc. brangesni nei Vokietijoje, 17,5 proc. – nei Lenkijoje, 20,4 proc. – nei Estijoje. Už pašarinius miežius 9 lentelėje minimos valstybės mokėjo atitinkamai 1,0–15,4 proc. pigiau nei Lietuva. Rapsai Lietuvoje buvo atitinkamai 2,2–9,9 proc. brangesni nei Vengrijoje, Estijoje, Vokietijoje ir Lenkijoje.

Ateities sandoriai tarptautinėse biržose rodo, kad grūdų ir rapsų kainos 2011 metų II ketvirtį nežymiai kito mažėjimo linkme (10 lentelė).

Grūdų produktų didmeninės kainos. Grūdų produktų vidutinės didmeninės kainos, pradėjusios mažėti 2008 metų rugpjūčio mėnesį, išskyrus ruginę duoną, nežymiai mažėjo ir iki 2010 metų liepos mėnesio, o vėliau pradėjo kilti (7–10 pav.).

9 lentelė / Table 9

Vidutinės grūdų ir rapsų kainos kai kuriose ES valstybėse
2010–2011 metų 14-ą ir 25-ą savaites, Lt/t [1]

Average prices of grains in selected countries in the 14 and 25 weeks of 2010 and 2011, Lt/t

Valstybės Countries	2010		2011		2011/2010, %	
	14 sav. 14 week (04-05–11)	25 sav. 25 week (06-21–27)	14 sav. 14 week (04-04–10)	25 sav. 25 week (06-20–26)	14 sav. 14 week	25 sav. 25 week
Maistiniai kviečiai / Food wheat						
Slovakija / Slovakia	389	374	975	964	250,6	257,8
Lenkija / Poland	410	464	836	866	203,9	186,6
Jungtinė Karalystė / UK	453	521	926	844	204,4	162,0
Lietuva / Lithuania	384	412	811	839	211,2	203,6
Vokietija / Germany	399	467	861	819	215,8	175,4
Estija / Estonia	389	389	769	778	197,7	200,0
Vengrija / Hungary	354	394	934	707	263,8	179,4
Latvija / Latvia	401	431	814	681	203,0	158,0
Pašariniai kviečiai / Feed wheat						
Lenkija / Poland	399	459	777	834	194,7	181,7
Latvija / Latvia	308	390	675	803	219,2	205,9
Estija / Estonia	402	376	746	794	185,6	211,2
Lietuva / Lithuania	384	398	716	771	186,5	193,7
Vokietija / Germany	392	464	789	738	201,3	159,1
Jungtinė Karalystė / UK	398	430	822	670	206,5	155,8
Slovakija / Slovakia	351	361	708	631	201,7	174,8
Vengrija / Hungary	344	352	842	629	244,8	178,7
Maistiniai rugiai / Food rye						
Čekija / Czech Republic	324	338	788	885	243,2	261,8
Lietuva / Lithuania	283	311	738	798	260,8	256,6
Vokietija / Germany	364	419	786	760	215,9	181,4
Lenkija / Poland	271	308	679	679	250,6	220,5
Estija / Estonia	283	309	673	663	237,8	214,6
Pašariniai miežiai / Feed barley						
Lietuva / Lithuania	307	339	696	715	226,7	210,9
Estija / Estonia	303	310	666	708	219,8	228,4
Latvija / Latvia	317	292	609	705	192,1	241,4
Vokietija / Germany	335	360	668	696	199,4	193,3
Lenkija / Poland	321	349	699	672	217,8	192,6
Jungtinė Karalystė / UK	340	380	707	605	207,9	159,2
Rapsai / Rapeseed						
Lietuva / Lithuania	999	999	1452	1649	145,4	165,1
Vengrija / Hungary	953	961	1612	1612	169,7	167,7
Estija / Estonia	1019	1054	1534	1592	150,5	151,0
Vokietija / Germany	961	1034	1584	1588	164,8	153,4
Lenkija / Poland	1041	1087	1525	1486	146,5	136,7

10 lentelė / Table 10

Ateities sandorių maistinių kviečių ir rapsų kainos tarptautinėse biržose 2011 metais, Lt/t
*Food wheat and rapeseed prices of future contracts on the International stock exchanges
in 2011, Lt/t*

Birža <i>Exchange</i>	Pristatymo mėnuo <i>Delivery month</i>	15 sav. <i>15 week</i> (04-11-17)	18 sav. <i>18 week</i> (05-02-08)	20 sav. <i>20 week</i> (05-16-22)	23 sav. <i>23 week</i> (06-06-12)	26 sav. <i>26 week</i> (06-27-07-03)
Maistiniai kviečiai / Food wheat						
MATIF	2011 08	715	720	840	789	650
	2011 11	718	735	845	799	648
	2012 01	722	739	849	800	656
	2012 03	727	743	853	803	666
	2012 05	729	748	855	809	672
	2012 08	–	717	845	780	636
Pašariniai kviečiai / Feed wheat						
LIFFE	2011 07	794	745	772	745	668
	2011 11	640	648	759	716	615
	2012 01	648	652	765	726	623
	2012 03	652	662	774	737	628
	2012 05	664	677	788	745	644
	2012 07	–	688	795	757	644
Miežiai / Barley						
WCE	2011 10	508	496	512	494	509
	2011 12	508	496	512	494	505
	2012 03	508	496	512	494	505
	2012 05	508	496	512	494	505
	2012 07	–	496	512	494	505
Rapsai / Rapeseed						
MATIF	2011 08	1477	1474	1628	1619	1521
	2011 11	1481	1474	1608	1589	1490
	2012 02	1495	1476	1605	1581	1489
	2012 05	1474	1455	1592	1554	1466
	2012 08	–	1381	1467	1449	1373

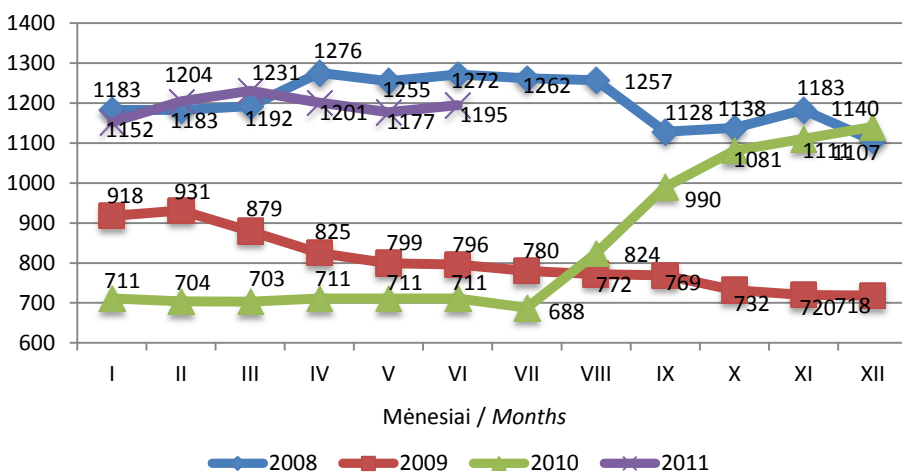
Pastaba.

LIFFE – *London International Financial Future Exchange* (Jungtinė Karalystė).

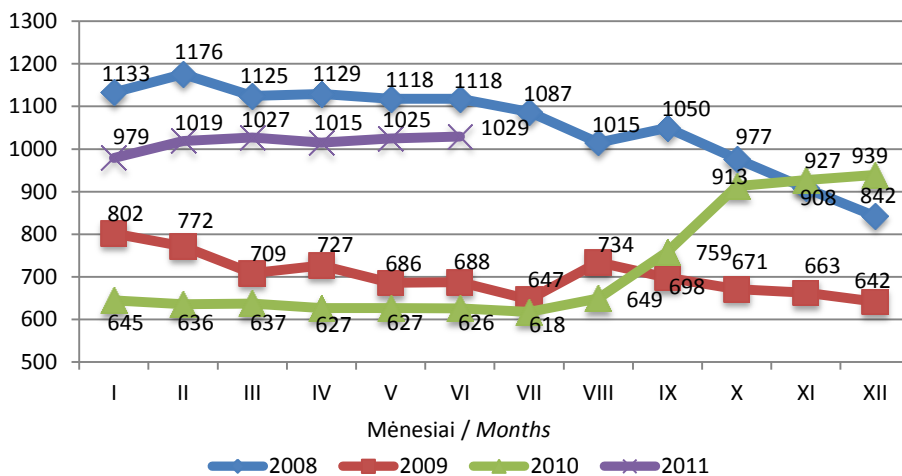
MATIF – *The International French Futures and Options Exchange* (Prancūzija).

WCE – *Winnipeg Commodity Exchange* (Kanada).

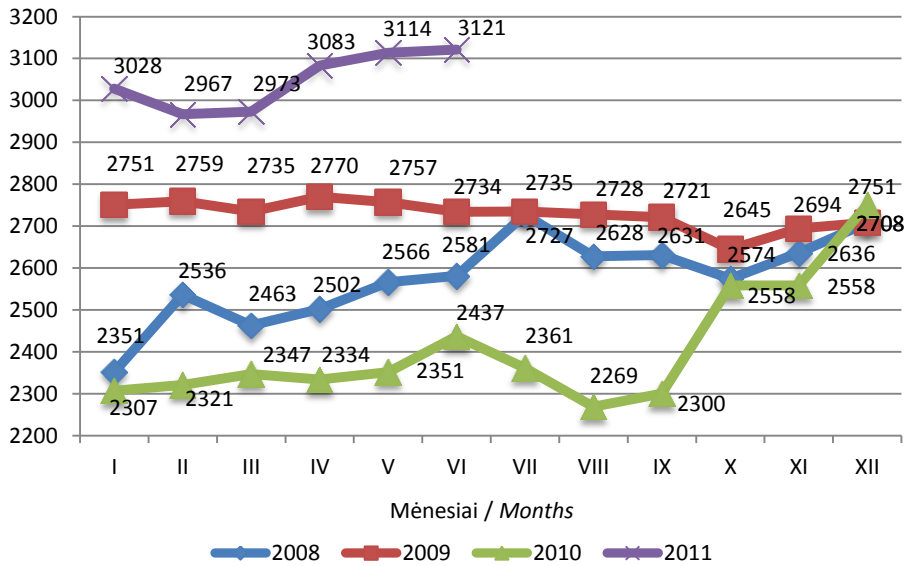
Šaltinis: tarptautinių biržų duomenys.

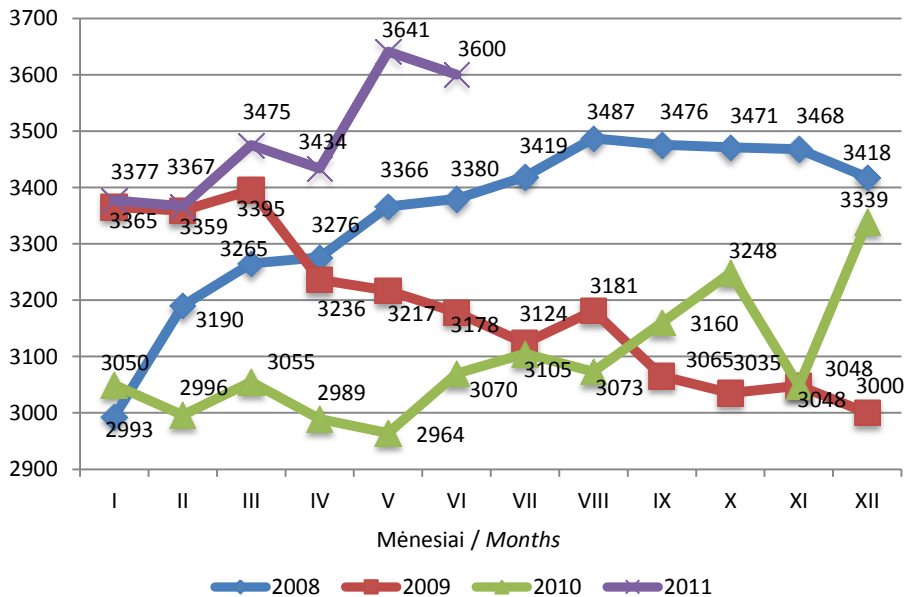
7 pav. Aukščiausios rūšies kvietinių miltų didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 7. Wholesale price of the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/t

8 pav. Sijotų ruginių miltų didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 8. Wholesale price of sifted rye flour in 2008–2011, Lt/t

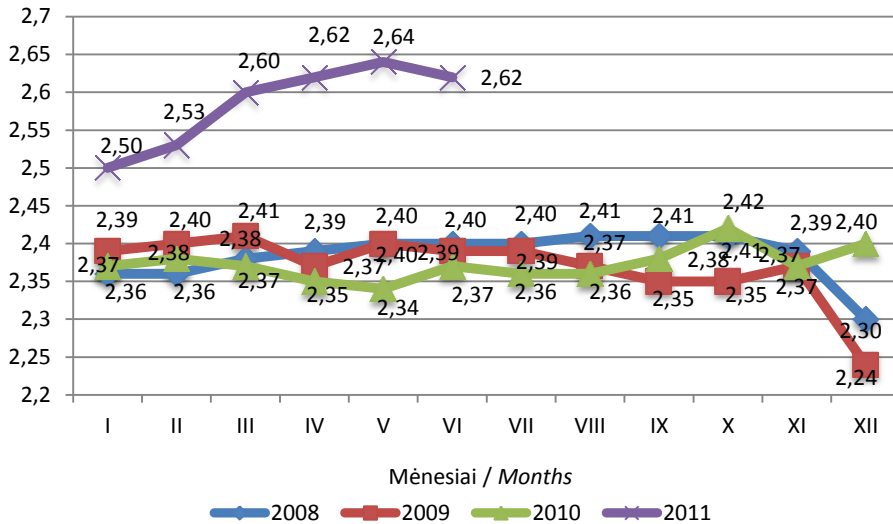
9 pav. Ruginės duonos didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 9. Wholesale price of rye bread in 2008–2011, Lt/t

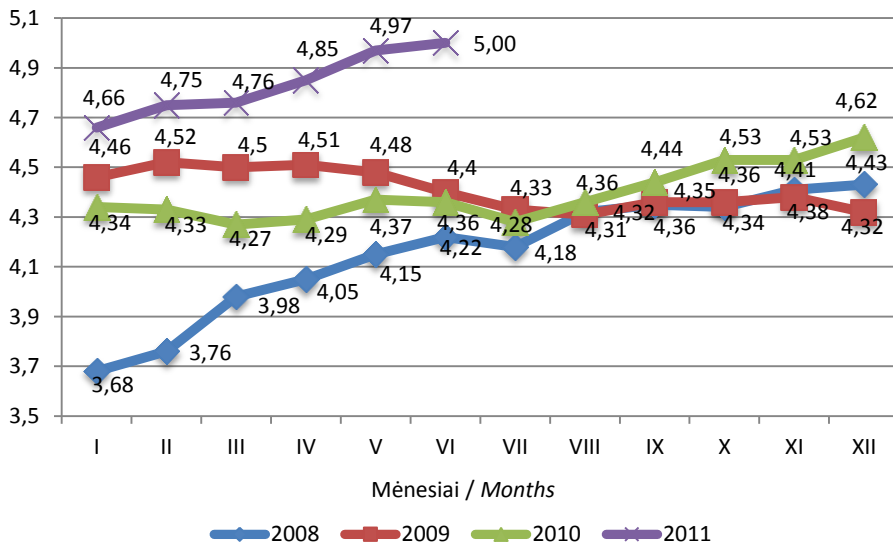
10 pav. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų didmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/t [5]
Figure 10. Wholesale price of a loaf of white bread made from the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/t

Nuo 2010 metų liepos mėnesio iki 2011 metų birželio vidutinės didmeninės kainos padidėjo: aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 73,7 proc., ruginių sijotų miltų – 66,5 proc., ruginės duonos – 32,2 proc., batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 15,9 proc.

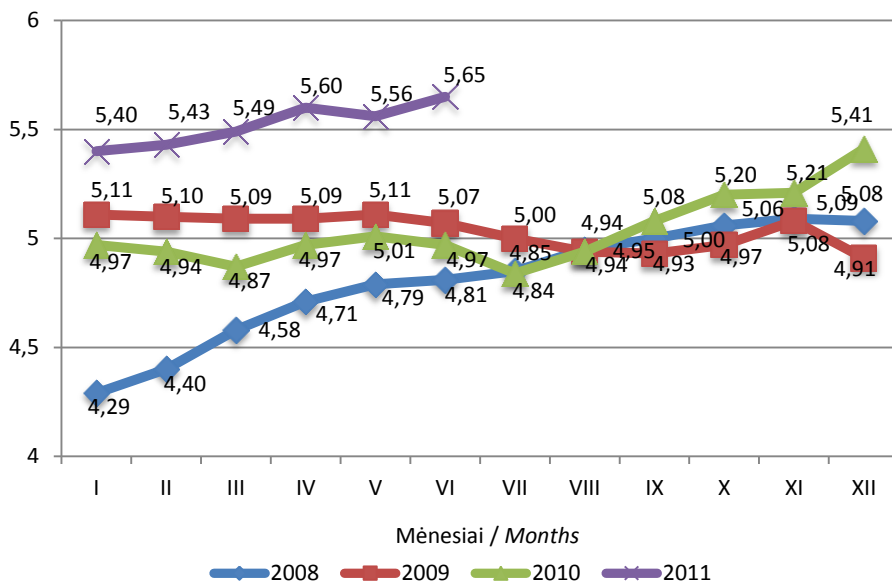
Grūdų produktų mažmeninės kainos. Grūdų produktų didmeninių kainų padidėjimas atitinkamai paveikė ir jų mažmenines kainas (11–13 pav.).

11 pav. Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 11. Retail price of the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/kg

12 pav. Ruginės duonos mažmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 12. Retail price of rye bread in 2008–2011, Lt/kg

13 pav. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina 2008–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 13. Retail price of a loaf of white bread made from the best-quality wheat flour in 2008–2011, Lt/kg

Nuo 2011 metų pradžios aukščiausios rūšies kvietiniai miltai pabrango 4,8 proc., ruginė duona – 7,3 proc., batonas iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 4,6 proc.

Vilniuje 2011 metų birželio pradžioje balta duona skrudinti buvo 1,9 proc. pigesnė, aukščiausios rūšies kvietiniai miltai – 11,7 proc., o makaronai (spagečiai) – 68,5 proc. brangesni nei prieš metus (11, 12 ir 13 lentelės). Rygoje per minėtą laikotarpį balta duona skrudinti pabrango 18,7 proc., bet vis tiek ji buvo 10,5 proc. pigesnė nei Vilniuje, o spagečiai kainavo tiek pat, tačiau jų kaina buvo 19,5 proc. mažesnė nei Vilniuje. Varšuvoje per tą patį laikotarpį balta duona skrudinti pabrango 22,5 proc. ir buvo 49,3 proc. brangesnė nei Vilniuje, o aukščiausios rūšies kvietiniai miltai pabrango 35,6 proc., bet jie buvo 29,1 proc. pigesni nei Vilniuje. Taline balta duona skrudinti per minėtą laikotarpį pabrango 21,3 proc., bet kainavo 5,0 proc. pigiau nei Vilniuje, o spagečiai 35,7 proc. ir aukščiausios rūšies kvietiniai miltai 19,3 proc. pabrango, todėl buvo atitinkamai 2,5 proc. ir 5,4 proc. brangesni nei Vilniuje.

11 lentelė / Table 11

Baltos duonos skrudinti mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
 2008–2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [2]
 Retail price of white bread for toasting in capitals of selected EU countries
 in January of 2008-2011, Lt/kg

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Budapeštas	3,33	2,93	3,13	3,36	0,9
Ryga	5,53	5,33	6,06	7,19	30,0

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Bratislava	8,39	7,09	7,36	7,53	-10,2
Talinas	8,73	7,83	6,29	7,63	12,6
Vilnius	8,39	8,13	8,19	8,03	-4,3
Praha	6,79	6,23	5,93	9,82	44,6
Varšuva	10,46	7,83	9,79	11,99	14,6
Berlynas	13,35	12,45	12,22	12,29	-7,9
Helsinkis	14,25	14,12	12,79	13,59	-4,6
Stokholmas	12,75	13,29	14,75	14,85	16,5

12 lentelė / Table 12

Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
2008–2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [2]
Retail price of the best-quality wheat flour in capitals of selected EU countries, Lt/kg

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Praha	1,74	0,97	1,00	1,75	0,6
Bratislava	1,64	1,24	1,12	1,76	7,3
Varšuva	1,95	1,47	1,35	1,83	-6,1
Berlynas	2,42	2,16	1,81	2,01	-16,9
Budapeštas	2,40	1,65	1,66	2,16	-10,0
Ryga	2,49	2,48	2,31	2,21	-11,2
Helsinkis	2,38	2,40	1,82	2,40	0,8
Stokholmas	2,31	1,61	2,23	2,56	10,8
Vilnius	2,24	2,24	2,31	2,58	15,2
Talinas	2,35	2,38	2,28	2,72	15,7

13 lentelė / Table 13

Spagečių mažmeninė kaina kai kurių ES šalių sostinėse
2008–2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [2]
Retail price of spaghetti in capitals of selected EU countries, Lt/kg

Sostinės / Capitals	2008	2009	2010	2011	Pokytis Change, %
Stokholmas	8,78	8,72	4,10	5,12	-41,7
Praha	8,02	4,72	4,96	5,76	-28,2
Varšuva	5,74	5,60	5,60	6,32	10,1
Ryga	7,26	7,96	7,76	7,76	6,9
Berlynas	7,12	8,20	7,60	7,92	11,2
Budapeštas	14,30	12,96	7,28	8,00	-44,1
Bratislava	9,12	8,18	7,86	8,30	-9,0
Helsinkis	8,14	7,76	8,26	8,94	9,8
Vilnius	5,74	5,38	5,72	9,64	67,9
Talinas	7,52	8,00	7,28	9,88	31,4

Kainų grandinės. Mažmeninių kainų struktūra (1 priedas) rodo, kad ruginės duonos ir batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų 2011 metų birželio mažmeninių kainų didelė dalis teko duonos kepėjams: ruginės duonos – 41,8 proc., batono – 42,6 proc. Nemažą dalį sudarė ir prekybos antkainis: atitinkamai 20,2 ir 18,9 proc. Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos didelė dalis teko prekybininkams – 37,0 proc., žemdirbių dalis sudarė 33,5 proc. Darytina prielaida, kad duonos kepėjų ir prekybos įmonių įtaka minėtų produktų mažmeninėms kainoms yra gana sviri, nors per analizuojamą laikotarpį ji kito nevienodai.

Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos grūdų augintojų lyginamoji dalis nuo 2008 metų rugpjūčio, nukritus kviečių kainoms, žymiai sumažėjo ir tik nuo 2010 metų rugpjūčio, pabrangus grūdams, pradėjo vėl didėti ir 2011 metų birželį jau pasiekė 2008 metų pradžios lygį. Per minėtą laikotarpį malūnų lyginamoji dalis sumažėjo 19,7 proc. punkto, o prekybininkų 17,4 proc. punkto padidėjo ir 2011 metų birželį pasiekė 37,0 proc. mažmeninės kainos.

Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų lyginamoji dalis sumažėjo 4,2 proc. punkto, malūnų – 3,7 proc. punkto, o kepėjų ir prekybininkų nuolat didėjo ir didele dalimi lėmė mažmenines kainas.

Per analizuojamą laikotarpį ruginės duonos mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų lyginamoji dalis sumažėjo 3,4 proc. punkto, malūnų – 7,6 proc. punkto, prekybos antkainių dalis išliko beveik nepakitusi, o kepėjai savo dalį padidino 8,7 proc. punkto.

IŠVADOS

Grūdų kaina per analizuojamus metus buvo nestabili – iki 2008 metų balandžio mėnesio augo, o vėliau pradėjo mažėti. 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, grūdų vidutinė metinė supirkimo kaina nukrito 35,5 proc., ėmė didėti 2010 metų I pusmečio pabaigoje ir didėjo iki metų pabaigos. Vidutinė javų grūdų supirkimo kaina 2010 metais, palyginti su 2009 metais, pakilo 44,5 proc.

Lietuvoje 2011 metų I pusmetį javų grūdų buvo supirkta 99,0 proc., o ankštinių augalų grūdų – 81,2 proc. brangiau nei 2010 metų I pusmetį. Maistinių kviečių vidutinė supirkimo kaina 2011 metų birželį buvo 88,6 proc., pašarinių kviečių – 85,3 proc., maistinių rugių – 2,2 karto, pašarinių miežių – 86,9 proc. ir rapsų – 53,7 proc. didesnė nei 2010-ųjų birželį.

Grūdų produktų vidutinės didmeninės kainos, pradėjusios mažėti 2008 metų rugpjūtį, išskyrus ruginės duonos, nežymiai mažėjo ir iki 2010 metų liepos, o vėliau ėmė kilti. 2011 metų birželį, palyginti su 2010-ųjų birželiu, grūdų produktų vidutinės didmeninės kainos padidėjo: aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 68,1 proc., sijotų ruginių miltų – 64,4 proc., ruginės duonos – 28,1 proc. ir batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 17,3 proc.

Didmeninių kainų pokyčiai atitinkamai paveikė mažmenines kainas: ruginės duonos mažmeninė kaina padidėjo 14,7 proc., batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 13,7 proc., aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 10,5 proc.

Grūdų užsienio prekybos sąlygos per 2010–2011 metus grūdų eksportuotojams buvo gana palankios – javų grūdus 2011-ųjų metų I pusmetį pavyko parduoti 78,7 proc. brangiau

nei per 2010-ųjų tą patį laikotarpį. Javų grūdų importo kainos minėtu laikotarpiu augo ne taip sparčiai.

Mažmeninių kainų struktūra rodo, kad duonos kepėjų ir prekybos įmonių įtaka minėtų produktų mažmeninėms kainoms yra gana sviri.

Aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų lyginamoji dalis išliko beveik nepakitusi, malūnų – sumažėjo, o prekybininkų – padidėjo.

Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų ir malūnų lyginamoji dalis sumažėjo, o kepėjų ir prekybininkų nuolat didėjo.

Ruginės duonos mažmeninės kainos struktūroje grūdų augintojų ir malūnų lyginamoji dalis sumažėjo, prekybininkų išliko beveik nepakitusi, o kepėjai savo dalį gerokai padidino.

LITERATŪRA

1. *Agricultural prices and price indices* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/data/maintables>>.
2. *Agro RINKA*. Vilnius: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras, 2008–2011. ISSN 1648-397X.
3. Bartkienė A. *Rinkos kainų politika ir kainodara*.– Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1993. 214 p. ISBN 9986-09-004-0.
4. Bradūnas V. Grūdų kainų kitimo tendencijos Lietuvoje 2006–2009 metais. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. 2010. Nr.22 (3). Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas. ISSN 1822–6760.
5. Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenų bazė. [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>> .
6. *Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2010*. (2011). Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. ISSN 1822-5101.
7. *Lietuvos žemės ūkis 2006–2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2007–2010. ISSN 1648-0368.
8. *Rinkotyra*. 2006–2010. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. ISSN 1392-6101.
9. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė*.